

FIIA 6/2013

COMMENT

Charly Salenius-Pasternak
Tutkija
Ulkopoliittinen instituutti

Ruotsin puolustuksen pilvilinna romahtaa > Ruotsin puolustuspolitiikan muutokset edellyttävät Nato-keskustelua vuoden 2015 eduskuntavaaleissa myös Suomessa

Ruotsissa myrskyn lailla jatkuva keskustelu maan asevoimista ja puolustuspolitiikasta on johtanut Ruotsin turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kulmakivien huojumiseen. Suomessa on varauduttava siihen, että Ruotsi saattaa tehdä turvallisuuspolitiikkaansa nopeitakin muutoksia.

Ruotsissa on kolmen viime kuukauden aikana käyty vimmaista keskustelua Ruotsin asevoimien kyvystä puolustaa maata. Keskustelu lähiti käyntiin Ruotsin puolustusvoimien komentajan Sverker Göransonin joulukuussa 2012 *Svenska Dagbladet*-lehden haastattelussa tekemästä toteamuksesta, että Ruotsi pystyisi puolustautumaan sotilaallista hyökkäystä vastaan itsenäisesti noin viikon ajan; sen pidempään Ruotsi ei pärjäisi ilman ulkopuolista apua.

Göransonin kommentin jälkeen ovat muut ammatilliset antaneet vielä synkempiä arvioita; Ruotsin sotatieteellisen akatemian analyysin mukaan logistiikkajoukkojen puutteen takia mekanisoitujen osastojen toimintakyky on korkeintaan pari päivää.

Göransonin lausuntoa on myös kritisoitu ja nähty, että puolustusvoimien komentaja pyrkii vain vakuuttamaan poliitikkoja siitä, että Ruotsin armeija tarvitsee lisää rahaa. Pääministeri Fredrik Reinfeldtin johtama hallitus on puolustusministeri Karin Enströmin johdolla vakuutellut puolustusvoimien suorituskyvyn olevan riittävällä tasolla ja todennut puolustusbudjetin olevan riittävä.

Puolustuskyvystä käyty keskustelu on johtanut siihen, että ruotsalaisten poliitikkojen ja kansalaisten käsitykset kahdesta Ruotsin

puolustuspoliittisen ajattelun kulmakivistä ovat muuttumassa.

Ensinnäkin kansalaiset ja poliitikot ovat joutuneet hyväksymään sen tosiasian, että Ruotsilla ei ole uskottavaa alueellista puolustusta. Tämä on tullut järkytyksenä monelle, jotka ovat uskoneet viralliseen retoriikkaan, jonka mukaan puolustusjärjestelmän muutos suuresta reserviläisarmeijasta hyvin pieneen tekno-ammattiarmeijaan tehtiin, jotta asevoimien suorituskyky vastaisi paremmin maanpuolustuksen tarpeita. Ruotsin puolustusbudjetti on kaksinkertainen Suomeen verrattuna, mutta maan sotilaallinen puolustuskyky on vain murto-osa Suomen vastaavasta.

Toiseksi ruotsalaiset ovat ymmärtäneet, että he eivät voi hädän hetkellä luottaa saavansa ulkopuolista apua. Kylmän sodan aikana oletus ulkopuolisen avun saamisesta oli realistisempi, sillä Nato ja Yhdysvallat olivat sitoutuneet Ruotsin auttamiseen vaikka maa ei ollutkaan Naton jäsen. Ruotsin tekemien asevoimien uudistusten myötä ulkopuolisen avun tarve on kasvanut. Ruotsin tekemä solidaarisuuslinjaus, jonka mukaan se ei jää passiiviseksi, jos toiseen Pohjoismaahan tai EU-maahan hyökätään, on kasvattanut ruotsalaisten toiveita vastavuoroisesta solidaarisuudesta heitä kohtaan.

Viime kuukausien aikana ruotsalaisten pilvilinna on kuitenkin romahtanut. Norjan puolustusministeri Anne-Grete Strøm-Erichsen ilmoitti helmikuun lopulla, että Norjalla ei ole kykyä tai aikomusta avustaa Ruotsia, mikäli Ruotsi joutuisi hyökkäyksen kohteeksi. Naton pääsihteeri Anders Fogh Rasmussen alleviivasi Sälénin turvallisuuspoliittisessa konferenssissa tammikuussa 2013, että Naton turvatakuut ja puolustussuunnittelu kuuluvat vain Naton jäsenille.

Ruotsissa on myös havahduttu siihen tosiasiaan, että EU:n Lissabonin sopimuksen avunantovelvoite ei merkitse mitään ilman konkreettisia varautumistoimia, joita ei ole odotettavissa. Lisäksi Ruotsin maanpuolustuskorkeakoulun entinen johtaja, kenraalimajuri Karlis Neretnieks on todennut, ettei Ruotsilla ole kykyä vastaanottaa apua, vaikka sitä tarjottaisiin.

Kaiken tämän valossa kansa ja poliittinen johto ovat joutuneet tunnustamaan, että Ruotsin solidaarisuusjulistus ei ole saanut vastakaikua – se on poliittinen pilvilinna, jonka varaan maan puolustusvoimien on täytynyt rakentaa suunnitelmansa.

Ruotsin puolustuspolitiikan kulmakivien horjumisen näkyy myös siinä, että aiempaa suurempi osa ruotsalaisista näkee Nato-

Ulkopoliittinen
instituutti

Kruunuvuorenkatu 4

PL 400

00161 Helsinki

Puhelin

(09) 432 7000

Fax

(09) 432 7799

www.fiia.fi

Ulkopoliittinen instituutti on eduskunnan yhteydessä toimiva, riippumaton tutkimuslaitos. Instituutti tuottaa korkeatasoista tutkimusta, joka tukee poliittista päätöksentekoa ja avointa keskustelua niin kotimaassa kuin kansainvälisestikin.

Instituutin julkaisut käyvät läpi sisäisen editointiprosessin, mutta julkaistavat näkemykset ovat kirjoittajien omia.

jäsenyyden tätä nykyä realistisena mahdollisuutena. Tammikuussa 2013 tehdyn mielipidetutkimuksen mukaan 29 prosenttia ruotsalaisista kannatti ja 32 prosenttia vastusti Natoon liittymistä. Yli kolmannes ei ollut kannastaan varma. Vain kaksi vuotta aiemmin vielä 50 prosenttia ruotsalaisista vastusti jäsenyyttä.

On todennäköistä, että kahden viime kuukauden keskustelu on entisestään muokannut ruotsalaisten mielipiteitä puolustusyhteistyölle myönteisiksi. Ruotsalaispoliitikot voivat tarvittaessa nopeastikin peustella näkemystensä muutoksen; vaa'ankieliasemassa olevat sosiaalidemokraatit tosin kannattavat edelleen ”kolmannen tien” etsimistä pohjoismaisen puolustusyhteistyön merkeissä.

Ylläkuvattujen muutosten pysyvyydestä on vielä liian aikaiselta tehdä varmoja johtopäätöksiä, mutta Suomen on varauduttava siihen, että Ruotsi voi tehdä hyvinkin pikaisia muutoksia turvallisuus- ja puolustuspolitiikassaan. Seuraavat valtiopäivävaalit järjestetään Ruotsissa syyskuussa 2014, ja hallituskoalitiosta riippuen on mahdollista, että Ruotsi päättää hakea Nato-jäsenyyttä jo vuosien 2015–2016 aikana. Ruotsissa jo tapahtuneen muutoksen vuoksi on myös Suomessa kysymys Nato-

jäsenyydestä nostettava yhdeksi kevään 2015 eduskuntavaalien pääteemoista.

Ruotsissa käytävä puolustuskeskustelu tarjoaa myös varoittavia esimerkkejä siitä, miten vaikeaa ja kallista on rakentaa maanpuolustusta palkka-armeijan varaan sekä siitä, miten poliittinen ideologia ja upseerien liallinen vaitonaisuus voivat kohtalokkaalla tavalla purkaa maan puolustuskyvyn. Ruotsissa käytävän keskustelun ydin ei ole vanhaan järjestelmään palaaminen, vaan kysymys siitä, miten maan turvallisuuspolitiikkaa ja asevoimia pitäisi edelleen muokata pilvilinnojen romahdettua.